

A young man with short brown hair and a friendly smile is the central focus. He is wearing a grey hoodie and has a black backpack strap over his shoulder. He is standing in a brightly lit hallway with other people blurred in the background. The bottom half of the image is a solid red area containing text.

Rutgers

Expertisecentrum
seksualiteit

Tradities tegen het licht:

**Normen rond mannelijkheid en seksualiteit
in Nederlandse traditionele studentenverenigingen,
en initiatieven voor verandering**

Samenvatting

Over het onderzoek

Traditionele studentenverenigingen hebben te maken met ongewenst gedrag en seksisme van hun mannelijke leden. De verenigingen zien de noodzaak om de cultuur rondom dit gedrag te veranderen.

Om inzicht te krijgen in hoe dit het beste kan gebeuren, is een onderzoek gedaan onder mannelijke leden van vijf traditionele studentenverenigingen (vier corpora en één andere vereniging met naar sekse gescheiden jaarclubs en disputen).

Er zijn 10 focusgroepen gehouden met 36 mannen. Er is onderzocht 1) hoe mannelijke leden mannelijkheid en seksualiteit in de verenigingen ervaren, 2) hoe zij initiatieven tegen (seksueel) grensoverschrijdend gedrag hebben ervaren, 3) wat zij als aanvullende initiatieven zien die goed aansluiten bij hun leefwereld.

De onderzoekers hebben aanvullend gereflecteerd op de inzichten en oplossingsrichtingen.

Ervaringen met mannelijkheid en seksualiteit

- Er is veel saamhorigheid onder mannen in de vereniging. Tegelijkertijd wordt er een 'harde' sfeer van mannen onder elkaar ervaren. De hiërarchische organisatie in de verenigingen draagt hieraan bij. De ontgroening zet de toon: ouderejaars geven eerstejaars opdrachten. Veel is daarin inmiddels aan banden gelegd (geen fysiek contact bijvoorbeeld), maar schreeuwen en 'naar beneden praten' gebeurt nog. In de studentehuizen van de verenigingen moeten eerstejaars alle huishoudelijke taken doen en wanneer dat onvoldoende gebeurt wordt dat op strenge wijze bestraft. Door uitsortering door middel van selectieprocessen in het eerste jaar vergroot de hardheid zich uit in bepaalde disputen en huizen. Tussen huizen of disputen bestaan ook hiërarchieën waardoor leden zich als 'minder' dan een ander kunnen voelen, of minder kans hebben op gewenste posities binnen de vereniging. Vrouwonvriendelijke taal zien mannen als onderdeel van de 'hardheid' en het creëren van saamhorigheid. Omdat ze dit vooral doen als vrouwen er niet bij zijn (bijvoorbeeld in de gescheiden disputen), ziet niet iedereen het als problematisch.
- Er is groepsdruk om te drinken, om sociaal actief te zijn, om te 'scoren' en om mee te gaan in (vrouw)onvriendelijke taal. De mannen checken vaak bij elkaar of er seks is geweest. Dit vergroot de druk om te scoren. Soms herkennen de mannen alleen directe verbale vormen van groepsdruk.
- De indruk die de mannen willen geven is dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet méér gebeurt dan buiten de vereniging. Ze zien wel dat er specifieke risico's zijn binnen de vereniging, zoals veel alcohol, waardoor grenzen moeilijker te herkennen zijn en aan te geven, en de druk om te scoren. Consent vragen en 'respect hebben' zien ze als oplossingen.
- Er is druk om seks te hebben bij gala-diners. De verwachting is dat iemand niet ingaat op een uitnodiging als diegene geen seks wil. Als iemand wel als date meegaat naar het gala met hotelovernachting, betekent dat impliciet dat de seks erbij hoort. Tegelijkertijd benadrukt men dat het gaat om de avond zelf en dat geen seks (meer) willen geen probleem zou moeten zijn.
- De standaard is seks zonder condoom, vrouwen moeten erom vragen, anders gebeurt het niet.
- Homoseksualiteit wordt geaccepteerd, maar voor mannen is het een moeilijke omgeving om uit de kast te komen, en voor trans- en non-binaire personen is het nog moeilijker. Er worden regelmatig grappen over homo's gemaakt en er wordt gescholden met homo of mietje.

Wat vinden leden van maatregelen die al zijn genomen?

- De jonge mannen vinden dat er tijdens de kennismakingstijd veel aandacht is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. Soms komt het "hun strot uit", maar ze denken wel dat het helpt en zien kracht in herhaling. De jonge mannen zien zichzelf niet altijd als belangrijke gesprekspartner om seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan. Ze denken dat ze het zelf goed doen, of in ieder geval goede intenties hebben.
- Toespraken van ervaringsdeskundigen tijdens de kennismakingstijd vinden de mannen aangrijpend en impactvol. Trainingen gaan soms over te vanzelfsprekende voorbeelden en mogen complexere casussen behandelen. Na de kennismakingstijd is er minder aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- Consent en omstanderinterventies worden gezien als goede onderwerpen om te bespreken met jonge mannen. Dat doen ze onderling niet uit zichzelf. Reminders aan consent en omstanderinterventies met campagnes, of filmpjes voorafgaand aan feestjes zijn nuttig.
- Er is veel vertrouwen in maatregelen die door het bestuur worden genomen zoals aanpassing van regelgeving en instellen van vertrouwenspersonen.

"Het wordt normaler gevonden dat je vraagt van: 'yo kan ik je zoenen', in plaats van gelijk zomaar zoenen. Ik weet niet hoe dat bij anderen is?"

"Ja... dat is veel makkelijker. Als gast zijnde... want je wil ook niet die gast zijn die dat doet."

Suggesties vanuit mannelijke leden

- De jonge mannen willen graag meer diepgaande gesprekken in kleine groepen, afwisselend met mannen onderling en gemengd tussen mannen en vrouwen, onder begeleiding van een moderator. Ze vinden het nuttig om na de kennismakingstijd meer verdieping te brengen in onderwerpen over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en welzijn van leden. Het is nodig om de gesprekken laagdrempelig te maken: op de sociëteit, voorafgaand aan een borrel.
- (Meer) trainingen met handelingsperspectieven bij omstanderinterventies zijn ook welkom. Dit soort trainingen kunnen eventueel verplicht worden voor (betreffende) commissieleden en huisoudsten.
- Een toegankelijk (anoniem) meldpunt voor (seksueel) grensoverschrijdend gedrag zou de drempel kunnen verlagen om meldingen te doen. Dat kan met een paar klikken in de verenigingsapp, of op posters met QR-code. Onterechte meldingen worden wel gevreesd.
- Een meerjarige commissie van actieve leden en reünisten zou voor meer continuïteit en betere veranderingsinitiatieven kunnen zorgen. Diversere input vanuit (externe) lhbtqi+ personen kan helpen bij het meedenken over inclusie.

Aanvullende reflecties van de onderzoekers

- Onderzoek laat zien dat seksistische taal en grensoverschrijdend gedrag zijn verbonden. Vrouwonvriendelijke taal heeft effect, schelden met homo heeft gevolgen, omdat het grensoverschrijdend gedrag legitimeert. Als iemand een 'slet' of een 'mietje' is, hoef je minder respectvol met diegene om te gaan. Het zijn dus geen 'onschuldige' grappen, ook niet als er geen vrouwen bij zijn.
- Door de scheiding tussen de seksen in de studentenverenigingen ontbreken regelmatig perspectieven van anderen, wat negatieve gevolgen heeft voor reflecties op het eigen handelen. Cognitieve dissonantie zorgt er vervolgens voor dat onder groepsdruk gevormde seksistische taal als normaal en 'onschuldig' wordt gezien.
- Cultuurverandering is gebaat bij denken en handelen op verschillende niveaus (het ecologisch model 1). Dat gaat niet alleen over bewustwording van seksisme en schadelijke opvattingen over seks en gendernormen, maar ook over het aanpakken van structuren en hiërarchieën die de cultuur in stand houden of versterken. De sterke hiërarchieën voorkomen bijvoorbeeld dat nieuwe leden zich kritisch over gedragsnormen uitlaten. Door oog te houden voor het geheel aan factoren die bijdragen aan een bepaalde cultuur en daarop aan te haken met passende initiatieven, kan een coherent, zich telkens verbeterend veranderingsproces op gang komen.
- Over daders bestaat vaak een stereotiep beeld, dat meestal niet klopt. Om goed aan te sluiten bij mannen is het nodig om minder te denken vanuit dit stereotiep beeld (daar herkennen ze zichzelf niet in), maar gesprekken op gang te brengen over schadelijke (mannelijke) normen en gedrag waar iedereen door wordt beïnvloed en aan bijdraagt.

“Op een gegeven moment komt het echt je strot uit, maar dat is juist goed, denk ik, ten aanzien van die bewustwording.”

Aanbevelingen

Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op de suggesties van mannelijke leden en reflecties van onderzoekers op wat de leden vertellen over mannelijkheid en seksualiteit binnen de verenigingen. Ze zijn bedoeld voor verenigingsbesturen en organisaties die zijn betrokken bij cultuurverandering.

1. **Ga uit van de kracht van verenigingen.**

De georganiseerde structuur biedt mogelijkheden om initiatieven te bedenken en uit te voeren om te komen tot cultuurverandering.

2. **Denk tegelijk verder na over waar structuren en hiërarchieën in de weg zitten.**

Stimuleer eigen initiatieven van leden, zodat verandering niet alleen vanuit het bestuur komt. Creëer minder gescheiden werelden. Gezamenlijke commissies en andere gemengde activiteiten zorgen volgens leden al voor minder vrouwonvriendelijke taal.

3. **Wanneer je “respect” centraal stelt, werk dan de betekenis uit.**

Neem daarin op gelijkwaardige wijze perspectieven van alle belanghebbenden mee. Het contrast van de waarde “respect” met vrouw- en homo-onvriendelijkheid en hardheid naar elkaar is nu nog groot. Zorg voor meer bewustzijn over de link met (vrouw)onvriendelijke taal en grensoverschrijdend gedrag. Wijs mannelijke leden erop dat ze verschil kunnen maken door er iets van te zeggen.

4. **Blijf een saamhorige sfeer creëren zonder vrouwonvriendelijke taal te gebruiken, aan te zetten tot ‘scoren’ en te schelden met homo.**

Stimuleer brede omstanderinterventies, niet alleen wanneer er grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt, maar ook bij vrouwonvriendelijke taal of ander gedrag dat van weinig respect getuigt.

5. **Creëer meer bewustzijn over hoe groepsdruk werkt.**

Inclusief cognitieve dissonantie (in dit geval: niet goed meer herkennen hoe onder groepsdruk je eigen waarden en handelen veranderen). Met name groepsdruk in de combinatie seks, alcohol en vrouwonvriendelijke taal is potentieel problematisch.

6. **Blijf het belang van consent benadrukken, leg uit wat het is (wederzijds en meermaals afstemmen).**

Wissel ervaringen uit over hoe je gelijkwaardig afstemt over grenzen en wensen. De gesprekken in dit onderzoek laten zien dat consent vragen op een prettige flirterige manier kan.

7. **Minder symptoombestrijding en meer cultuurverandering, gedacht vanuit het ecologisch model.¹**

De voorstellen vanuit de mannen voor onderlinge gesprekken in kleine groepen, in combinatie met het blijven verbeteren van de grootschaliger voorlichting tijdens de kennismakingstijd en het toezicht op continuïteit van de initiatieven in meerjarige commissies gaan al in die richting. De uitdaging is om een coherente meervoudige aanpak te blijven ontwikkelen en verbeteren.

Voor een overzicht van bestaande veranderingsinitiatieven in studentenverenigingen zie het Studentenpact (www.studentenpact.nl) en het onderzoeksrapport.

Colofon

Heb je vragen? Neem contact op via communicatie@rutgers.nl

Deze samenvatting is samengesteld op basis van het onderzoek 'Tradities tegen het licht: Normen rond mannelijkheid en seksualiteit in Nederlandse traditionele studentenverenigingen, en initiatieven voor verandering'. Iris van Huis is zelfstandig onderzoeker en auteur van het rapport. Het onderzoek is uitgevoerd m.m.v. Patrick Engels (Future Nomads), Marianne Cense (Rutgers), Jenneke van Ditzhuijzen (Universiteit Utrecht) en Jens van Tricht (Emancipator).

Het onderzoek werd gefinancierd door het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Seksualiteit.

© Rutgers 2024.

